

LÄHEMAD ÜRITUSED

Neljapäeval, 2. aprillil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval **Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis** on oma meenutustega kuulajate ees pikaajane Nõo spordiõpetaja ja sulgpallitreener **Mart Mäerand**.

Esmaspäeval, 20. aprillil kell 14.00 on **ESAS TO õppekäik** (eelnevalt registreerinutele) **Rüütelkonna hoonesse Toompeal** eesmärgiga tutvuda selle suurepärase, hiljaaegu rekonstrueeritud majaga ja selle ajalooga.

Neljapäeval, 7. mail ESAS täiskogu koosolek ja koolituspäev Paides:
kell 11.30 – algab täiskogu koosolek **Wittensteini Tegevusmuuseumis** (Tallinna tn 11), kus kavas 2025. aasta majandusaasta aruande kinnitamine (kvoorum oluline, seega palume mitteosalejatel volitada kedagi kohale tulijatest ennast esindama kas paberil allkirjastatud või E-mailiga saadetud digiallkirjaga volitusega). Peale turgutuspausi algab **kell 12.30** giidi juhendamisel rännak muuseumi väljapanekutega tutvumiseks.

kell 14.00 Paide Raekojas **kohtumine Paide linnapeaga**.

kell 15.00 tutvumiskäik **Paide Linnameeskonna treeningbaasidesse**.

Ürituse sujuvaks korraldamiseks palume **registreeruda hiljemalt 29. aprilliks** omaosaluse **15,00 euro tasumisega** ESAS arveldusarvele EE951010152001602002 või sularahas Tallinna osakonnas Peep Põldveele (tel 53828026) või Tartus Enn Mainlale (tel 56497632).

Lõppu veel meeldetuletus, et meie seltsi juriidilise liikme Spordiajaloo Klubi Alfred juht Jaak Valdre ootab ESAS kõigi liikmete kaasalöömist, et klubi poolt välja pandud **rändav ALFREDI kujuke ja sellega kaasnev auhind** saaks maikuu täiskogul antud **eelmise aasta kõige tegusamale ja aktiivsemale ESAS liikmele**. Palun anna selleks oma panus **saates oma valitud nimi hiljemalt 20. aprilliks** aadressile jaakvaldre@gmail.com (või tel 56151744) ja aidates auhinnafondi kujundada kuni **10 eurose toetusega** MTÜ Spordiajaloo Klubi Alfred arveldusarvele EE874204278627222604.

Esmaspäeval, 18. mail kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtule huvialaklubis Raavis tuleb oma sporditeest ja vaadetest laskesuusatamisele rääkima **Even Tudeberg**.

Neljapäeval, 4. juunil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on oma meenutusi jagamas kahtlemata mõni teenekas spordiveteran.

Eelteatena suviste plaanide seadmiseks – **29. ja 30. juulil ESAS XXV suvekool Valgehobusemäe Suusa- ja Puhkekeskuses** Järvamaal. Palun oma osalusplaani teada anda **hiljemalt 20. juuliks** ja arvestada omaosalusega. Täpsem info järgmises Teatajas.

NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. **Täpsemat infot ürituste kohta võib leida ka Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee**

KROONIKA

RÄÄGITI URVE BERGMANIST JA SUUSATAMISEST VILJANDIS

Aasta esimesel seltsipäeval 8. jaanuaril ootasime külla Viljandi teenekat suusatreenerit Urve Bergmani, kuid kahjuks tervis vedas teda viimasel hetkel alt ja ta ei jõudnudki Tartu. Aga ega sellegipoolest ei jäänud legendaarsete suusatreenerite Urve ja Heino Bergmanni sügavad suusajäljed Viljandimaal meenutamata. Kohtumisele kogunenutel oli nii mõnelgi rääkida huvitav episood kunagistest kokkupuudetest.

Urve, sünninimega Liias, alustas tunnimist suusatamise saladustesse Heino Bergmanni õpilasena juba 1955. aastal 14-aastase tütarlapsena. Esimese Eesti meistri-võistluste medalini jõudis ta 1960. aastal ja 1978. aastaks oli kogunenud 11 kulda, 4 hõbedat ja 10 pronksi. Olulisemaks medaliks jäi 1970. aastal NL-i talispartakiaadil teate-sõidu hõbe.

◀ *Urve Bergman 10 km distantil teel Eesti meistrikulla poole Otepääl 1977. aastal*

Pärast abiellumist 1961. aastal oma treeneri Heino Bergmaniga sai ka Urvest noorte suusatajate kasvataja ja rohkem kui 35 aastat olid nad koos Viljandi spordikoolis suusatreenerid ja ehitasid üles Holstre-Pollisse treeningbaasi, kus said neilt suusaõpetust sajad noored. 1998. aastal kutsuti ellu Viljandi Suusaklubi ja koos oma väimehe Tiit Tammemäega veab Urve siiani klubi tegemisi.

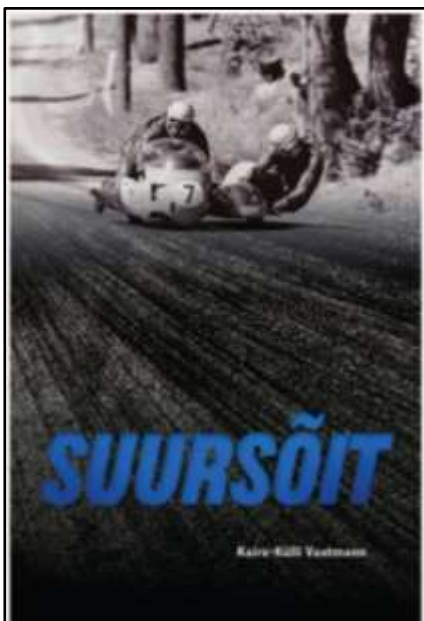
Urve Bergman (*Kristi Markovi šaržil 2021*) on tunnistanud, et ta pole treeninud noori eesmärgiga neist olümpiavõitjad teha, vaid peamine on, et noored oleksid spordi juures ja tunneksid sellest rõõmu. Kui siis iga viie või kümne aasta tagant leiab ühe tõeliselt andeka lapse, on ta juba õnnelik. Ta leiab, et treenerile on kõige suurem rõõm, kui tema õpilased jäävad spordi juurde, viivad sportlikku elustiili edasi, saades ise treeneriks või innustades oma lapsi sporti tegema.

SUURSÕIT

Peep Pöldvee

“Siin Tallinn, Pirita-Kose-Kloostrimetsa ringrada. Algamas on järjekordne Kalevi suursõit!“. ESASi Tallinna osakonna 19. jaanuari seltsiõhtul olid külalisteks raamatu (*vt kaanepilti*) autor Kaire-Küllli Vaatmann ning kirjastuse

Helios esindaja Raili Mikk. Õhtu keskseks sündmuseks oli raamatu „Suursõit“ esitlus. Autor on varasemalt kirjutanud kahe spordilegendide, kulturist Ott Kiivika ja motokrossimees Andres Krestinovi, värvikad elulood.

Kaire-Küllli ei ole ise Kalevi suursõitu koha-peal vaatamas käinud, kuid tema vanaisa oli suur motosportihuviline, kes käis seda oma eluajal sageli jälgimas. Paraku ei jõutud vanaisa haigestumise tõttu koos Kaire-Küllliga enam raja äärde suursõitu vaatama. Selle asemel kuulati võistluse ülekanne raadiost.

Kohtumisel rääkis Kaire-Küllli Vaatmann raamatu sünniloost ning sellest, kuidas kujunes teose kirjutamise protsess. Raamatu tellija EMF

andis talle täiesti vabad käed, pandi paika vaid nimekiri, kes selles raamatus kindlasti olema peavad ja ainuke soov oli see, et raamatut oleks põnev lugeda. Raamat käsitleb Kalevi Suursõitu – üht Eesti motosporti ajaloo olulisemat sündmust. Materjali kogumiseks kasutas ta arhiivimaterjale, ajaleheartikleid ning viis läbi hulgaliselt intervjuusid inimestega, kes olid selle võistlusega seotud.

Samuti jagas Kaire-Küllü Vaatmann (*pildil*) kuulajatega oma kogemusi kirjutamise käigust, rääkides nii raskustest kui ka avastamisrõõmust, mis kaasnes ajaloolise materjali kogumise ja korrastamisega. Oma panuse andsid raamatu valmimisse Spordiajaloo Seltsi liikmed Monika Holm ja Uno Aava, kes jagasid oma mälestusi ja fotosid. Mälestusi ja fotosid said nad jagada tänu sellele, et nad ise osalesid Kalevi suursõidul. Monika läbis ringe mootorratta sadulas ja Uno nii vormeli kui ka ralliauto roolis.

Seltsiõhtul tutvustati raamatu sisu ning arutleti Kalevi Suursõidu tähenduse üle Eesti motosporti ajaloos. Samuti räägiti sellest, kui oluline on selliste sündmuste talletamine, et säilitada mälestus nende ajaloost ja inimestest, kes on olnud nende sündmuste kujunemisel olulised.

Kohtumine pakkus osalejatele huvitava ülevaate nii raamatu valmimisest kui ka Kalevi Suursõidu loost ning andis võimaluse autoriga vahetult vestelda. Peale raamatu esitlust oli võimalus soovi korral endale soetada raamat.

SUUSAJUTUD

Karin Alev

Olen üks Tartusse õppima tulnud nn „Abeli lastest“ (Kaarel Zilmeri nimetus). Ka minu tütar on harjutanud Herbi grupis ja saanud kaasa suusaarmastuse tänaseni.

Ja seda suusaarmastust süstisid Abelid sadadesse, üheks neist oli ka ESAS 5. veebruari seltsipäeva külaliseks olnud Maret Sildala (Ratt), kelle meenutustes olid esikohal legendaarsed treenerid, kelle juhendamisel Maret jõudis välja NL juuniorite koondise liikmena 1973. aasta MM-il 5 km suusatamises 15. kohale. Medaliteni jõudis ta NL meistrivõistlustel Eesti teatenaiskonnas ja muidugi on tal kapis mitmed medalid Eesti meistrivõistlustelt, mille taga on legendaarsetelt treeneritelt saadud õpetussõnad.

Maret Sildala (vasakult) elavat esinemist jälgivad teiste hulgas ka „Abeli lapsed“ Vladimir Šokman, Karin Alev ja Rutt Šmigun

Kunagisest intervjuust Herbiga: *Kui vastast tahad võita, siis treener peab mõtlema, millega võita. Kui sa teiste treeningu sabas sörgid – nii nagu teised teevad, teen mina ka – siis on see väga kahtlane, kas see võit tuleb.*

Treeninggrupis osalejatena me usaldasime treenerit, kogu tegevus oli hästi läbimõeldud, kasutati väga erinevaid treeningvahendeid.

Hiljem sellele perioodile järele mõeldes, võib tõdeda, et Herbi oli treeningute planeerimisel ja treeningvahendite kasutamisel/katsetamisel ning treeningtingimuste otsimisel ajast ees. Herbi polnud sabassörkija, vaid pidev OTSIJA ja KATSETAJA. Ja see tagas ka edukuse!

Herbi ja Erna treeninguid iseloomustab mitmekülgsus, erialaste ja üldiste treeningvahendite (nn lisaerialade) oskuslik kombineerimine vastavalt olukorrale. **Treeninguteks oli aega!** Pikad ja rahulikud treeningud olid suviste treeningute märksõnaks. Suvisel perioodil polnud ka kindlat päevakava.

Treeningute planeerimisel oli Herbi eeliseks Kääriku ümbruse maastiku ja lumeolude tundmine ning saepururadade (nn üks Abeli „võtteid“) kasutamine (võimaldas harjutada iga ilmaga, ka lumevaesel talvel). Lisaerialad läksid käiku kui põhitreeningud muutusid monotoonseks. Kuna suusataja põhitegevus on suusatamine, siis erialased treeningvahendid olid ja on ka praegu suusatamine ja imitatsioon. Allpool on toodud loetelu (mis pole täiuslik!) treeningutel kasutusel olnud erinevatest treeningvahenditest.

Erialased treeningvahendid:

- Suusatamine Käärikul looduslikul lumel; Harimägi ja Hirveorg – hilissügisised (hallal) ja talve alguse (nn esimese lumel) suusatreeningud, ka lumevaestel talvedel

- Imitatsioonirada Kondimägi (kasutasid ka teised suusatajad) ja erineva raskusastmega rajavariandid Vooremäel
- Saepururada (Ruusal, Kondimäel 2km ja Oa tänaval) jooks, imitatsioon, imitatsioon suuskadega
- Liivaluidetel jooks/imitatsioon (Riia rand)
- Suusatamine plastikrajal Oa tänavas

Üldised treeningvahendid:

- Käik/jooks (Oa tänavalt Kvissentali, Ruusal, Käärikul maastikul)
- Pikad aeglased matkad maastikul (Herbi ees, matka alguses pidurdas tempot, tagasiteel tempo vaba)
- Elva-Ruusa/Elva – Kääriku matk (30 km) jooks/kõnd või suusatamine, vabas tempos
- Võimlemine (akrobaatika, kang, rööbaspuud) – tasakaal, koordineatsioon
- Mäesõit (suusavalitsemine)
- Pallimängud (korvpall)
- Ujumine (krool) ja vettehüpped Käärikul
- Metsatöö – üldfüüsiline /jõutreening
- Orienteerumine – vahelduv jooksutempo, vahemaa, mida läbiti oli tihti tunduvalt pikem kui rajameister ette näinud
- Peitus ja luuremängud Ruusal (vabal ajal)
- Massaaži asemel tugev võimlemine
- Taastusvahend – saun

Prooviti jalgratast, tolleaegseid rulle, väravpalli. Praagiti välja. Näiteks väravpall puhul leiti, et mängides jooksed ja puhkad, aga millal talvel suusarajal saab puhata? Spetsiaalselt jõutreeningut ei tehtud, seda asendas metsatöö (küttepude tegemine). Treeninguid ja ehitustöid (üldfüüsiline) tehti Ruusal paralleelselt, üks ei seganud teist. Suviste treeningute hindamiseks korraldati Kondimäe standardsel rajal imitatsioonijooksu kontrollvõistlusi.

Herberti grupist saadud suusaarmastusest jätkub kogu eluks.

KÜLAS ELAV SPORDILEGEND ANNA LEVANDI

Tiina Naarits-Linn

„Täna usalduse eest, et mind kutsusite kohtuma, lugupeetud spordiajaloo seltsi liikmed,“ alustas esmaspäeval, 16. veebruaril Tallinna osakonna igakuist kohtumist külas olnud kahekordne olümpiasportlane ja neljakordne olümpia-treener Anna Levandi.

Anna Levandi vaatas kohtumisel tagasi kogu oma eluteele, mis on pühendumine spordile. Ta alustas oma teadlikke treeninguid jään 6-aastaselt ja olles kohtumise ajal 60-aastane, võib kuulajana kinnitada, et imetlusväärse naise

teekond jätkub suure kire ja spordile pühendumisega. Talle omane emotsionaalne ja aus vestlusstiil naelutas kuulajad toolidele. Iga jagatud mõte oli kulda väärt. Läbivalt jäi kõlama, et kui midagi teha, siis pühendunult, muidu pole üldse mõtet aega raisata. Anna Levandi kinnitas: “Olen alati teinud kõike kõigest väest – sportlasena, treenerina, abikaasana, emana, eesti keele õppijana.”

Siinkohal vaid mõned nopped sisutihedast vestlusest, mis võiksid olla tippspordist unistava sportlase teejuhiseks:

Kõik saab alguse hoovispordist ja mõõdetavatest tulemustest. Anna rõhutas, et tippspordilase vundament laotakse kodukoha mänguväljakutel. „Minu lapsepõlves oli rahvasport süsteemi osa – majavalitsused korraldasid võistlusi ja tublimaid pandi tähele. Sealt kasvaski välja tahe ja oskus pingutada.“ Vähe oluline ei olnud, et hoovispordile järgnes kooli- ja rahvasport, mis oli ka mõõdetav, et innustada ja andekaid märgata, aluseks VTK¹ normid.

Vaid andekusest ei piisa, vaja on sportlase enda suurt tahet. Tippспорт tähendab pidevat pinget ja stressi, mis nõuab tugevat psüühikat. Anna sõnul on edu valem lihtne, kuid karm: andekus+töökus+nutikus+armastus oma ala vastu. „Treeningul pead olema enda vastu aus ja distsiplineeritud, andes endast alati kõik. Sportlane peab ise end juhtima, treener on mentor ja nõustaja, kes ei tee midagi sportlase eest ära. Iga treener on olnud minu eeskujuks, isegi siis, kui ta oli alkohoolik ja mu tulemused langesid. Olen saanud hindamatu õppetunni oma ala tipult, kuidas ja mida teha ja et ise tuleb teha.“

Vaid treenimisest ei piisa, tuleb olla ka vaimselt nutikas, suureks boonuseks on pere toetus. Karm, kuid õpetlik teadmine, et lollile sportlasele riigi raha ei raisata, saatis Annat juba varakult. Ta alustas kooliteed 45-lapselises spordiklassis ja kohe oli teada, et neljandaks klassiks selgub, keda on mõtet treenida. Vaja oli õppimises neljasid ja viisi ning vastupidavust ja pühendumist treeningutel. Vaja oli taluda ka pikka kooliteed ja varajast ärkamist – pühendunud peret ei saa alahinnata. Kuni 9. eluaastani saatis Annat igal hommikul kooli ja koju tema isa, kuniks sai selgeks teekond: buss - metroo-1 - metroo-2 - troll või tramm. Teise klassi pääses edasi 30 paremat, kolmandasse 20 ja neljandasse 10, keda tasus treenida, sest nad ise pingutasid – nii koolis kui ka jääl.

Kõrgharidus sportlasel ja treeneril on distsipliini küsimus. “Mina tahtsin saada arstiks ja huvitusin anatoomiast. Tippspordi kõrvalt tuli valida muu ala, lõpetasin kehakultuuri. Õppimine oli elementaarne ja aitas hoida puhkamise distsipliini – erinev pingutus laseb teisest tegevusest puhata, mistõttu tippспорт ja ülikooliõpingud sobivad hästi kokku,” rääkis Anna.

¹ VTK – Nõukogude Liidus oli kehakultuuris kasutusel kaks klassifikatsiooni. Spordiklassifikatsioon kehtestas järgunormid sportlastele (noorte III, II või I spordijärk; täiskasvanute III, II või I spordijärk; meistersportlase kandidaat, meistersportlane, rahvusvahelise klassi meistersportlane) ja VTK (Valmis tööks ja NSVL kaitseks) oli normatiividega treeningprogramm kogu elanikkonnale läbi õpi- ja töökohtade. Spordivõistluse mandaatkomisjonile tuli alati esitada VTK tunnistus normatiivide täitmisest.

“Tippspordis peab treener olema amet, mitte hobi ega lisatöö muu töö kõrvalt,” selgitab Anna ja jätkab: “See määrab paljugi, kui pühendunud ja millise haridusega on eeldatavalt ka ise tippsporti teinud tippspordi treener. Kuidas muidu saavutada tulemust, mis vajab aastatepikkust eesmärgipärast tööd, milles protsessi peaks on treener.” Anna kirjeldas, et tippsportlase teekond tulemusteni on umbes 15 aastat. Tänapäeval tuleb ka tippspordi treeneril võtta vähemalt 25 last treeningrühma, et palk oleks tagatud. Anna uisukoolis on osa palgast alati olnud seotud lisaks mahule ka laste arvuga rühmas. Siis on võimalik treenida ka tippe, keda on kuni viis protsenti.

Kohtumine on lõppenud ja Anna Levandi on Rein Järvalt tänuraamatud saanud

VÄRSKED TALIOLÜMPIAMULJED

Anne Vasarik

ESAS seltsipäeval 5. märtsil Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis jagas oma muljeid Milano Cortina taliolümpiamängudest spordiajakirjanik Johannes Vedru. See oli tema esimene taliolümpia spordiajakirjanikuna.

Olümpia oli ajakirjaniku jaoks kaks ja pool nädalat tõsist tööd. Kohtumisel osalejad said ülevaate sellest kuidas Johannes Vedru oma kaameramehega võistluspaikades töötas. Olümpiamängud olid täiesti teistsugused kui tavaliselt.

Võistlused toimusid Itaalias 2026. aastal 6.-22. veebruarini 6 erinevas kohas (pildil Johannes Vedru näitamas kaardilt kus nimelt).

31 Eesti sportlast said õiguse osaleda olümpial ja kõik andsid endast parima. Olümpiamängude avamist näidati rahvusvahelise telepildi kaudu neljast erinevast kohast: Milano, Cortina d'Ampezzos, Livigos, Predazzos.

Milano Cortina OM paraadi juhatas üks mees, kes jagas korraldusi, millal delegatsioonid peavad liikuma hakkama. Johannes demonstreeris ülevaatlikku kaarti võistlusalade toimumise kohtadest. Huvitavad olid pildikaadrid Milano, Val de Fiemme linnast ja võistluspaikade ümbrusest.

Ülekannete päevaplaan oli paigas. Kommentaatorid olid Tallinnas ETV stuudios ja 5 ajakirjanikku andsid kokku lepitud aegadel edasi oma võistlusalade ülevaate. Johannese vahetud elamused koos slaidiprogrammiga andis kohtumisel osalejatele sisukat infot, mis toimus võistluspaikades ja elust kohapeal. Juttu oli ka pealtvaatajatest, keda lasti teatud arv võistluspaikadesse ja muidugi ajakirjanikest. Kõige rohkem ajakirjanikke oli suusahüppevõistlustel. Pressikeskus oli rahvast täis, pealtvaatajaid 9000. Kelgutamisele lubati vaatajaid 3000. Tähtis oli ohutus ja liikumine mägiteedel. Mäesuusatajad olid teiselpool mäge ja jõudsid Cortinasse hilja õhtul. Seal oli toitlustamine ööpäev läbi. Menüüs 10 lehekülge pitsadest ja pastadest.

Pikad tööpäevad, suhtlemine teiste ajakirjanikega, kohtumine presidendiga. Arutati ka päevakajalistel teemadel. Juttu tuli kahevõistlejate tegemistest, varustuse kontrollist ja rasketest lumeoludest. Saime hea ülevaate ja kohapealne logistika oli muljetavaldav. Kristjan Ilves ja Ruubert Teder olid väga tublid. Liidrirollis olnud õnnelik Kristjan oli telepildis.

Väga hästi võttis Johannes kokku Sildarude pere teema. Henry ema ja Kelly olid võistlustel ja rõõmustasid pealtvaatajatena, kuid medali tseremooniale ei tulnud. Probleemi kajastamine, elu tegelikkus ja lahendus peab olema inimlik. Henry on väga pühendunud oma alale ja tema suhtlemine oli väga siiras. Ta tegi oma parima sõidu finaalis.

Kirss tordil oli Henry Sildaru hõbemedal freestyle-suusatamise rennisõidus ja vastuvõtt õhtul. Tänu Eesti Suusaliidule. See pilt mida meie televaatajatena nägime ekraanil ja tema töö ekraani taga sai uue fookuse.

Johannes Vedru tänas kuulajaid (*pildil*) ja arvas, et vast on põhjust olümpialainel kohtuda kahe aasta pärast jälle. Enn Mainla tänas Johannes Vedrut ja meie täname korraldajaid.

KOHTUMINE OLÜMPIAPRONKSI ALLAR LEVANDIGA

Maria-Helena Mettis

Seltsiõhtul Tallinnas 16. märtsil oli külas spordilegend, olümpiapronks kahevõistluses Allar Levandi (s 1965). Allari vanemad said tuttavaks kehakultuuri õpingutel Tartu Riiklikus Ülikoolis ning tema spordi juurde sattumine oli elementaarne, kuna vanemate jaoks oli sport olulisel kohal.

Kahevõistlus näis põnevam kui lihtsalt suusatamine ja Mustamäe poisina oli logistiliselt see mugav, mistõttu selle spordiala valik tehti. Allar nimetab üheks oma edu saladuseks järjepidevust, sest kui jääda ühe valdkonna juurde ja sellele pühenduda, siis tuleb ka rahulduspakkuv tulemus. See on lihtne tõde, kuid selle taga peitub karm reaalsus, mida Allar Levandi meie arutelul lahti mõtestas. Sport oma olemuselt on adekvaatne – seal on võit, kaotus või mingi konkreetne koht, nt 25. koht. Seal ei saa maalida ilusaid pilte ja teeselda, et kõik on hästi, kui tulemust pole ning on väga oluline, et nii sportlased ise, treenerid ja kõik ümbritsevad ka tulemust adekvaatselt hindaksid, et oleks võimalik olukorda analüüsida, teha järeldusi ja areneda.

Allar Levandi (*rääkimas rahva ees*) kirjeldas tabavalt tippportlase sisemaailma: suurim häbi oli toona tulla hüppetornist alla suusad kaenlas, suutmata hüpata. See on märk murdumisest ja samal ajal selliste sammudega eneseületusega alustatakse. Samas on karjääri lõpp paratamatult seotud tühjustundega. Kui oled pühendunud 100% ühele asjale, on raske end muule ümber lülitada. See on kingitus, mille sport kaasa annab – oskus tunda ära oma piirid, aga on ka oht kaotada fookus, kui suur eesmärk kaob.

Hiljuti tuldi välja ideega sportlastele võimaldada paindlikumat kõrghariduse omandamise süsteemi, kuid samal ajal tuleb arvestada, et tippporti tehes ei pruugi olla reaalne ka paindliku süsteemiga õppida, arvestades objektiivseid treeningmahte. Kindlasti on ka nii võimekaid sportlasi, kes suudavad pühenduda lisaks ka õppetöele, kuid tähelepanu on vaja pöörata ka asjaolule, et see pole alati realistlik ootus. on

Arutleti tänase Eesti treenerite olukorda – nad on tihti kõige kehvemas seisus, sest nende jaoks kaitset ei ole ja nõudlikkust võib tõlgendada mõni pere liigseks. Väärkohtlemise spektrum on muutunud kurjast pilgust kaikaga lõõmiseni ja see paneb treeneri olukorda, kus lihtsam võimaldada õpilasel lihtsama programmi järgi lõbusalt toimetada kui nõuda pühendumist, mis enamasti eeldab ka millestki muust loobumisest. Praegu meedia hambus olev Tõnis Sildaru juhtum on toonud välja karmi näite, kus kahel olümpial sportlastega käinuna on ta toonud kaks medalit, aga treenerina teda tunnustada ei saa kutse puudumisel. Alati on elus erandeid ja praegune jäik süsteem vajaks korrekture, et ka erandeid arvestada.

Levandi tõi välja ka asjaolu, et põlvkondade vaheline suhtlus on spordis väga oluline aspekt, sest vanemal põlvkonnal on tarkusi, mida nooremad alles hakkavad koguma ning nendest õppimine toetab sportlikku arengut. Meil on olemas Erki Nool, Jaak Salumets ja teised, kes räägivad pikaajalisest tarkusest ja neid võiks noored regulaarselt kuulata, noorem põlvkond peab võtma aega, et see side põlvkondade vahel ei katkeks. Levandi tõi hea näite, kuidas suhtumine võib väga palju mõjutada – kui Erki Nool ebaõnnestus, ei süüdistanud ta liiga pehmet teivast, vaid ennast kui selle teiba valijat. Pisasjad võivad muuta palju.

On väga oluline, et sportlane ise ja kõik tema tagalas ja ümber samuti adekvaatselt teadvustaksid, kas tegu on harrastus-, saavutus- või tippspordiga. Seejuures viimane neist eeldab lisaks looduslikult ja pere poolt kaasa antud eeldustele ka reaalseid tulemusi ja treeningmahtu. Tippportlane peaks treenima nädalas vähemalt 25 tundi. Seejuures peame arvestama, et kui meie noored treenivad ~10 tundi vähem nädalas ja maailmas teised ~40% üle selle, siis ongi ebareaalne jõuda neile järele. Suur treeningmaht on tippspordi osa ja kui me nimetame asju õigete nimedega, siis on ka ootused realistlikumad – saavutusportlane ei ole tippportlane. Nagu ütles Erki Nool: parim päev treeninguks on päev pärast jõule, sest teised siis ei treeni ja nii saabki teistest paremaks.

◀ *Allar Levandi triumfeerib olümpiamedaliga, tagaplaanil jälgib seda ESAS juhatuse liige Henno Linn*

▼ *Calgary taliolümpiamängudel 1988. aastal võidetud pronksmedal*

Arutleti ka olümpiamängude üle, mis oma olemuselt on võistlus võistluste seas, kuid sellel on teistsugune staatus, sellel on riiklik huvi ja võrdlusmoment maailma parimatega. Väikses riigis jääb olümpiaedu saatma igavesti ning taaskord on oluline olla adekvaatne – lihtsalt olümpial käimine ei võimalda võrrelda maailma parimatega. Viimasel olümpial olid lisaks medali saanud Henry Sildarule tõeliselt tublid ka Kristjan Ilves ja Niina Petrõkina, aga on väga oluline, et iga sportlane pärast osalust maailma parimatega võrdlusel adekvaatselt oma taset hindab.

Kogu kohtumine oli vahetu ja sisuline, Allar Levandi on kindlasti üks nendest, keda võiks noorem põlvkond kuulata, et oma suhtumist ja ettevalmistust arendada, et toetada oma teekonda tippspordi suunas. Suur tänu, Allar, et jagasid oma mõtteid meiega!

PÄRNUS TÄHISTATI KLUBI TERVISESPORT 30. SÜNNIPÄEVA

Enn Hallik

Pärnu 31. spordiajaloo päeval oli pikemalt juttu just 30-aastaseks saanud klubist Tervisesport. Paarikümnele läbi aegade selle klubiga seotud inimesele rääkis asjadega algusest peale kaasas ja kursis mees Priit Neeme (*pildil rahva ees*),

aga tavakohaselt süütas vanim kohalolnu, 90-aastane elupõline spordiõpetaja Oskar Pettai küünla mälestamiseks eelmisel aastal lahkunud Pärnumaa spordiinimesi. Neid oli seekord 16, nimekamad motomees Askold Vaino, sõudja Peeter Sonntak, kergejõustiklane Kalju Kikamägi ja suusaklubi Jõulu looja Eeri Tammik.

Klubi Tervisesport moodustati 1995. aastal, üks algatajaid ja hiljem korduvalt klubi juhtinuid oli toonane Pärnu spordikomitee instruktor Silvia Neeme. Tema oli ka esimene klubi juht (1996–1998), järgmised olid Tiiu Truus (1999–2001), Saima Rand (2002–2005), siis võttis ohjad taas Silvia Neeme (2006–2007), järgnesid Vaike Pärnoja (2008–2012), taas pikalt Silvia Neeme (2013–2024) ja praegu on klubi Tervisesport juhatuse esimees Piret Suitso.

Klubi Tervisesport alguse juures olid veel Ilme Rand, Illa Raudik, Vaike Pärnoja, Harry Adamson, Riido Kүүts jt. Läbi aastate on klubi juures nii ürituste organiseerija kui kohtunikuna olnud Priit Neeme. Klubi kasvas välja vajadusest korraldada edasi paljusid juba toimivaid Pärnu jooksuüritusi, aga kohe algusest peale pöörati suurt tähelepanu ka võimlemisele, mis muutus väga populaarseks ja mida hakkasid vedama Vilma ja Albert Anderson. Tantsuüritusi korraldas Ludmilla Salev, nüüd aitab selles vallas tervisportlasi Kaie Seger. Käimise teemat vedas klubi liikmetele ja üldse kõigile pärnulastele alguses samuti perekond Anderson, hiljem aitasid Vaike Pärnoja ja Ilme Rand. Isegi oma lauluõpetaja Tiina Männik oli tervisespordiklubil.

Nüüd klubil Tervisesport enam suuri jooksuüritusi vedada ei ole, nüüd matkatakse, kõnnitakse keppidega ja ilma, aga ei saa jätta märkimata, et klubi kasvas ikkagi välja jooksudest.

Priit Neeme (*pildil*): „Pärnu kõige pikema traditsiooniga jooksuüritus on tänaseks katkematult 53 aastat peetud kadrijooks. Sel spordialade vahelist arvestust pidaval jooksul on osalenud kõik Pärnu ässad Raio Piirjast ja Roman Fostist Mihkel Leppikuni. Oli kordi, mil tuli rajalt lund ära lükata, oli aasta, mil kohtunikele raha anda polnud, aga jooks ikkagi toimus. Alustas spordikomitee, palju aastaid vedas kadrijooksu Tervisesport, nüüd korraldab spordikool.

Üks väga tore üritus oli miilijooks Pärnu supelrannas. Esimesi kordi kaunistasid jahid lahel ja võitjatele olid auhindu üle andmas paraadvormis kaptenid. Kahjuks seda jooksu enam ei toimu. Ei toimu enam ka Jüriöö teatejooksu, mille lõpetas kunagi üks õnnetus tõrvikuga.

Väga kaua, kuni viimaste aastateni vedas Tervisesport 1985. aastal alanud aastajooksu. Toona mõeldi, kuidas nn kuiva seaduse ajal rahvast sportima hoogustada

ja siis tuli meil idee hakata korraldama kord nädalas jooksuõhtuid. Esiialgu jooksimeniisama, seejärel hakkasime aega võtma. Need jooksud olid nii populaarsed, et teinekord tuli vahetustega töötavate inimeste jaoks lausa kahes jaos korraldada. Kes käis viiel õhtul, sai embleemi, kes kümnel, sai märgi, kes jooksis 15 korda, teenis embleemiga klaasi. Nüüd võttis aastajooksude vedamise enda kätte Pärnu Kahe Silla klubi.

Entusiastidele toetunud Tervisesport oli aastaid Pärnu kahe staadioni jooksu korraldaja, klubi viis läbi ka esimese Jüri Jaanson jooksu ümber Pärnu kahe silla 2000. aastal. Seejärel jätkas korraldamisega Pärnu Kahe Silla klubi.“

Pärnu 31. spordiajaloo päeva lõpetuseks õnnitleti 85-aastaseks saanud Ergo Randa (*pildil*), kelle Pärnumaa maratoni jooksu rekord 2:23.31 püsib 1968. aastast vallutamatuna.

SPORDIMUUSEUMIS SAAB NÄHA ESEMEID MILANO CORTINAST

Märtsi viimastel päevadel avati Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis eksklusiivne väljapanek, mis toob külastajateni äsja lõppenud talviste olümpiamängude märgilisemad hetked ning Eesti koondislaste põnevad esemed (vt pildid allpool).

Nii saab oma silmaga näha kahevõistleja Kristjan Ilvese Milano Cortina olümpiamängude suusahüppekiivrit ning ka liidrisärki, mida ta kandis murdmaarajal pärast võidukat suusahüppevooru teel oma kõrge 6. kohani. Ka on väljas Niina Petrõkina 7. koha olümpiadiplom (koopia) ja hiiglaslik lumikellukesest maskott Flo, mis potsatas olümpiajääle fännidelt pärast Niina vabakava esitamist. Samuti saab tutvuda vigursuusataja Grete-Mia Meentalo unikaalse koguga, milles on üle 80 olümpiakülas vahetatud märgi, andes edasi ehedat mängude atmosfääri. Saab ka näha ERR-i tele- ja raadioreporterina meile värskemaid uudiseid otse olümpialt vahendanud Johannes Vedru õlapaela. Samuti on vitriinis vaatamiseks väljas nii olümpia- kui ka paralümpiamängude tõrvikute autentsed koopiad, mis sümboliseerivad spordimaailma kõige olulisemat tuld. Maiuspalaks on muidugi Johanna Talihärma ROKi liikme medal, mille ta sai, kui Milano Cortina taliolümpia ajal toimunud ROK-i sportlaskomisjoni valimistel osutus valituks Rahvusvahelise Olümpiakomitee sportlaskomisjoni liikmeks.

Väljapanek jääb spordimuuseumi piletita üldalal vaadata kuni kaheks kuuks.

Kui juba spordimuuseumi tulla, tasub peale kõnealuse vitriini vaadata üle ka muuseumi teised väljapanekud, kus tutvuda saab olümpiaariiete näitusega „Heas vormis taliolümpiale!“, spordi- ja keskkonnateemalise näitusega „Kuumenev finišijoon. Sport muutub keskkonnas“, spordimuuseumi püsinäitusega „Eesti Spordi Lugu“ ja teiste ajutiste näitustega.

ÕNNITLEME!

Eesti Spordiajaloo Seltsi liige **ELLEN LIIK** (*pildil*) oli üks nende hulgas, kellele Eesti Vabariigi president Alar Karis andis 14. veebruaril kätte riikliku autasu – Valgetähe V klassi teenetemärgi. Legendaarne võrkpallitreener, endine koondise mängija, võrkpalliõppejõud ja mitmete võrkpalliõpikute autor pälvis selle tunnustuse aastakümnetepikkuse pühendunud tegevuse eest Eesti võrkpalli arendamisel.

18. veebruaril Rüütelkonna hoones sai Eesti spordi elutööpreemia ESAS auliige, maletaja ning maleajakirjanik ja maleajaloolane **MERIKE RÕTOVA**, kes on tõestanud veenvalt, et sport – ja eriti male – ei ole seotud vanuse, ühe eluetapi ega üksnes tulemustega, vaid on elukestev mõtte- ja eluviis.

EESTI SPORDIAJALOO SELTS

ON NÜÜD LEITAV

FACEBOOKIS

@eestispordiajalooelts

ESAS NÜÜD FACEBOOKIS

Maria-Helena Mettis

Head ESAS liikmed. Mul on hea meel anda teada, et meie selts on nüüd leitav ka sotsiaalmeedia kaudu, **meil on oma facebooki leht**. Nii saame laiemalt jagada meie tegemisi, huvitavat ja olulist valdkonnapõhist teadmist, meie Teatajaid. Saame ka hoida fookuses ESAS jaoks olulisi teemasid (nt ESAS pöördumine spordi aastaraamatu paber kandjal säilimiseks). Täpsemalt uurige siit: www.facebook.com/eestispordiajalooelts

Kellel endal (veel) ei ole facebooki kontot, küsige võimalusel abi sugulaste-tuttavate käest, et nad näitaksid, mis juba on üleval. Kui muidu arvutit kasutate, siis ehk saate abi ka endale konto tegemiseks.

Selleks, et jooksvalt huvitavat, spordiajalooliselt väärtuslikku teavet või seltsi tegemisi puudutavat infot jagada, on oodatud minu e-postile (mettismaria@gmail.com) viited nt seltsi liikmete ilmunud artiklitest (nt nagu hiljuti ilmunud Märt Ibruse "Eesti spordielus on perekondadel aina suurem roll kanda"), aga ka muudest seltsi puudutavatest tegemistest (nt saame avaldada nii Tartu kui Tallinna sektsiooni kohtumiste kohta infot koos fotodega, märtsis siis vastavalt Johannes Vedru ja Allar Levandiga kohtumistest).

Kutsuge oma sugulasi, sõpru, tuttavaid ja kolleege seda facebooki lehte jälgima, et saaksime seltsi jaoks olulist infot aina laiemalt jagada ja seeläbi ehk ka tõsta huvi spordiajaloo vastu. Samuti olete kõik oodatud jagama ESASi facebooki lehel postitusi, sotsiaalmeedia algoritm jagab infot seda kaugemale, mida rohkem on kasutajad ise postituste jagamisi teinud. Põnevate postitusteni!

IN MEMORIAM

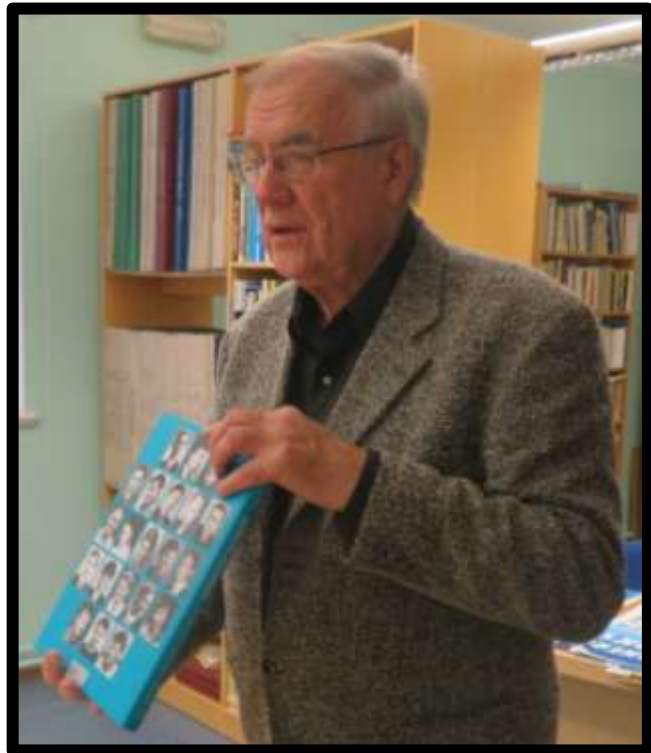
EDUARD TINN
28. X 1943 – 12. I 2026

Lahkunud on tuntud ühiskonnategelane, publitsist ja filosoofiaõppejõud, filosoofiadoktor ja professor, ESAS liige 2017. aastast Eduard Tinn (*pildi ESAS seltsipäeval oktoobris 2017 oma spordiajalooramatut esitlemas*).

Eduard Tinn oli lõpetanud Tallinna 21. Keskkooli ja Moskva Teatriinstituudi (GITIS), õppinud Moskvas Kunstide Ajaloo Instituudi aspirantuuris ja Ühiskonnateaduste Akadeemia doktorantuuris. Ta oli töötanud erinevates ajakirjades ja ajalehtedes, sealhulgas olnud ajalehe Sirp ja Vasar ning ajakirja Poliitika peatoimetaja. Samuti oli ta aastatel 1982–1985 lavakunstikateedri juhataja. Tinn õpetas ligi pool sajandit filosoofiat ja esteetikat mitmetes kõrgkoolides.

Ta oli harrastanud Kalevis Edgar Puusepa õpilasena maadlust, Dünamos Viktor Vaiksaare suunamisel kergejõustikku ja Nigul Maatsoo juhendamisel poksi. Võistles Moskvas sõjaväe spordiroodus sambos (1963–65, msp 1965).

Tinn tegutses ka karate- ja sambotreenerina. Ta oli Nõukogude Liidu Karateföderatsiooni juhatuse liige aastatel 1979–84, sh 1981–84 asepresident, NL-i Idamaade Võitlusviiside Liidu (SAVE) asepresident (1988–1991) ning Eesti Judoföderatsiooni (1975–1978), Karateföderatsiooni (1979–1984) ja Eesti Idamaade Võitlusviiside Liidu president (1988–1990). Aastatel 2012–2014 oli Tinn ka Judoliidu juhatuse liige. Aastast 2020 oli ta Eesti Karateveteranide Ühenduse juhatuse liige.

Eduard Tinni sulest on ilmunud ka mitmed raamatud, nagu „Lääne tsivilisatsioonist ja Euroopa tupikseisust“ (2013), „Lurichi jälgedes. Eesti sport tsariajast tänapäevani“ (2017), „Pronkspea“ (2021), samuti mälestusteraamatud „Minu kumite I. Konvergensiteooria unelmate häving“ (2022) ja „Minu kumite II. Aluste alused on peidus antiigis“ (2022).

Eesti ajalukku filosoofi kui ka spordijuhi ja spordiajaloolasena oma jälje jätnud Eduard Tinni jääb koos leinajatega meenutama Eesti Spordiajaloo Selts.

VIIVE REESAR 24. IX 1944 – 21. II 2026

Viive Reesar (*pildil ESAS täiskogul 2025 novembris demonstreerimas oma viimaseks jäänud kiidutunnistust*) oli Eesti Spordiajaloo Seltsi Tallinna osakonna

emalik ülalhoidja-sekretär-asjaajaja ja seda veerandsajandi jooksul. Seltsitegevuse üks olulisemaid lõikusid oli igakuiselt seltsipäevade korraldamine, mil üldjuhul võtsime külalisi vastu. Ja alati oli kaetud kohvi- ning teelaud mõne soolase või magusa suupistega. See tööloik oli Viive-poolse korraldamise all.

Teiseks. Seltsitegevus nõudis ka rahatähtedega tegelemist. Sekretärina oli ta ühtlasi ka meie tillukese kassa raamatupidaja, kes lõi plusse-miinuseid kokku ja andis aru.

Ning muidugi seltsi suvepäevadel oli õhtusel koosviibimisel traditsiooniliselt laual Viive küpsetatud kook või tort. Paraku väikest juubelitorti 25-ndat sel suvel enam tema poolt ei tule. Karm

saatus tegi meie kõigi jaoks korrektiivi. Viive suur süda ei pidanud ei tea kust ootamatult tulnud tundmatule bakterile vastu.

Maatüdrukuna Läänemaal sündinud Viive jõudis kehakultuurilise tegevuse juurde juba lapsepõlves, kui koos venna ja naabrilastega varavalgest hilisõhtuni hoovisporti tegi. Maidla algkoolis sai lemmikaineks kehaline kasvatus. Oli aktiivne tüdruk, lõi kaasa kõigil kooli võistlustel. Märjamaa keskkoolis oli sport heal järjel ja Viive sealgi tugev tegija.

Plaanis oli edasi õppida Tartus kehakultuuri eriala, paraku see plaan ei teostunud. Temast sai hoopis Loodna kooli kehalise kasvatus õpetaja. Viive lemmikspordialaks sai kergejõustik, oli nõ paiskaja tüüpi jõustiklane – odavise, kettaheide, kuulitõuge olid tema alad.

Edasine elu viis õppima Tallinna pisipedasse, veelgi edasi tuli pere loomine. Kasvatas üles kaks tublit poega ja lahkudes oli seitsmekordne vanaema.

Sajandivahetuse eel tõi elurada Nõmmele ja temast sai Heldur Tuulemäe kaasa, kelle innustusel liitus algul Eesti Seeniorispordi ja Spordiveteranide Liiduga ning hiljem ka Eesti Spordiajaloo Seltsiga.

Ajalooseltsi liikmena teenis Viive ära seltsikaaslaste lugupidamise ja armastuse ning ESAS auliikme tiitli. Tema hoolitsus kaaslaste eest, sõbralikkus ja vajalikul määral nõudlikkuski olid tema loomuses. Peame mälestust Viivest kalliks.

Sügava austusega seltsikaaslaste nimel Rein Järva

PANE TÄHELE!

ESAS täiskogu otsusel on **2024. aastast liikmemaks 15 eurot (pensionäridel 10 eurot)**. Endiselt on liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad. Liikmemaksu vabastus kehtib ka auliikmetele. Loomulikult liikmemaksust vabastatutel jt **pole keelatud seltsi oma panusega toetada**. Seltsi sisseastumismaks on **5 eurot**.

Täname neid kohusetundlikke seltsikaaslasi, kes andsid oma panuse, et II kvartalile oleks saanud vastu minna võlglasteta ja ka selle aasta liikmemaksuga oleks kõik juba korras. Kahjuks tuleb tunnistada, et päris nii pole läinud ja ikka on unustajaid või lihtsalt tähelepanematuid, aga väga loodaks, et hiljemalt jaanipäevaks saab liikmemaksudega kõik kenasti korda.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002 SEB pangas või tuua/saata Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Peep Põldveele (tel 53828026, E-mail: peeppoldvee@gmail.com).

□ □ □ □ □ □ □

Täname Eesti Kultuurkapitali seltsi tegevuse toetamise eest!

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESOM kodulehtedel ilmunud materjale
Fotod: ESOM fotokogu ja Toomas Aring, Enn Hallik, Mait Luha, Enn Mainla,
Maria-Helena Mettis, Tiina Naarits-Linn, Raigo Pajula, Peep Põldvee**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 117
koostas ja toimetas Enn Mainla**